

Pénzváltó Nikolett

Kurd függetlenség: elnapolva

Az örökké forrongó Közel-Keleten az iraki Kurdisztáni Regionális Kormányzat elnöke, Maszúd Barzáni 2017. szeptember 25-én, az „Iszlám Állam” fölött aratott katonai sikert követő felfokozott hangulatban látta elérkezettnek az időt egy (nem kötelező erejű) függetlenségi népszavazás megrendezésére. A függetlenséget támogatók nagyarányú győzelme az urnáknál egy percig sem volt kérdéses. A népszavazásra adott válaszreakciók annál inkább.

A referendumot követően szinte azonnal megmutatkoztak mindazok a korlátok, amelyek már a megelőző évtizedekben is a kurd függetlenségi törekvések gyakorlati megvalósítása előtt álltak: a nemzetközi támogatás hiánya, valamint a kurd régió tengerektől elzárt földrajzi elhelyezkedéséből adódóan a környező államoktól függő gazdaságának rendkívüli kiszolgáltatottsága.

A kurdok is részben talán a saját magukról kialakított és aktívan propagált pozitív képnek a csapdájába estek, azt remélve, hogy a nyugati államok ezúttal nem engedik el a kezüket. Az érdekek azonban – sokadszor – ismét felülírták a szimpátiát.

A külső szereplők reakcióinál is nagyobb arculcsapásként érthette azonban a kurdokat az ismételt szembesülés saját belső megosztottságukkal – és ennek hatalmas költségeivel. A két nagy iraki kurd politikai párt vetélkedésének következménye az lett, hogy a pesmergák – egységes helytállás helyett – szinte puskalövés nélkül vonultak vissza a 2014 nyarán ellenőrzésük alá vont Kirkuk környéki területekről, miután a bagdadi kormány úgy döntött, hogy a népszavazást követően katonai úton állítja vissza az „alkotmányos rendet”.

Míg a nemzetközi közvélemény elsősorban arra figyel, milyen implikációi lennének egy független kurd állam kikiáltásának a közel-keleti status quóra, a motivációkat és a következményeket keresve érdemes közelebbről megvizsgálnunk a belső kurd viszonyrendszert is. A hangsúlyozottan nem deklaratívnak szánt népszavazás időzítésénél ugyanis egyértelműen kitűnik a belpolitikai motiváció. A 2015 óta lényegében *ex lex* kormányzó Maszúd Barzáninak hatalma megőrzése érdekében új legitimációs forrást kellett találnia a 2017. november 1-jére tervezett – majd a népszavazást követően ismét elhalasztott – kurd parlamenti és elnökválasztás előtt: míg addig az Iszlám Állam elleni harc segített elfedni a régió komoly belső gondjait, azt most a harcok intenzitásának csökkenésével a referendumban vélte megtalálni. Barzáni saját pozíciójának erősítését remélte azáltal, hogy a függetlenség ügyét elválaszthatatlanul összekötötte a nevével – ez az összefonódás azonban a népszavazás negatív következményeinek esetére is igaz: a referendum bukása könnyen maga után vonhatja Barzániét is.

Úgy tűnik, hogy a világ egyik legnagyobb, saját állam nélküli nemzetét alkotó kurdok számára egy független állam létrehozása és fenntartása továbbra is álom marad. A következő hónapokban elsősorban azon kell dolgozniuk, hogy a függetlenségi álom ne forduljon át rémálomba. A helyzet jelenlegi állása szerint ugyanis a népszavazás mérlege nem megerősített érdekvényesítési pozíció és kitágult mozgástér, hanem szűkülő autonómia: az iraki kurdok gyengébbek, megosztottabbak és kiszolgáltatottabbak, mint egy évtizeddel ezelőtt voltak.